

A hős, aki 669 gyermek életét mentette meg

Májusban lesz 106 éves Sir Nicholas Winton, akit sokan Anglia Schindlerjének neveznek. A II. világháború alatt 669 gyermek életét mentette meg az akkori Csehszlovákiában. Úgy vélik, világszerte mára hozzávetőleg 6.000 leszármazottja van a gyerekeknek.

Sokáig nem ismerték történetét, 1988-ban a felesége Grete talált meg egy iratrendezőt, a megmentett gyerekek adatait tartalmazó listával. Ekkor a BBC készített vele egy műsort. Beültették egy színházterembe, ahol rajta kívül az összes jelenlévő olyan „gyereke” volt, akit megmentett, vagyis a teremben mindenki neki köszönhette életét. Ők „Nicky gyerekei”.

/Részlet a megható műsorból:

https://www.youtube.com/watch?v=6_nFuJAF5F0/.

A Királynővel

1939-ben Sir Winton szervezte meg a zsidó gyerekek kimenekítését Csehszlovákiából Angliába. 29 éves volt akkor, és tőzsdei brókerként dolgozott. Éppen sielni készült, amikor egy barátja kérésére inkább Prágába utazott, ahol kezdett egyre feszültebbé válni a helyzet. Több szervezet már tömegével menekítette ki a zsidó gyerekeket Ausztriából és Németországból, de Csehszlovákiából senki. Itt lépett „színpadra” Sir Winton. Eredetileg nem azért ment Prágába, hogy ilyen nagyszabású dolgokban vegyen részt, viszont látván a menekültek tömegeit a városban, cselekednie kellett. Elkezdett Prágában zsidó szülőkkel találkozni, akik még időben ki akarták menekíteni gyerekeiket. Az első gyerekekkel teli vonat március 14-én hagyta el Prágát, egy nappal Csehszlovákia német megszállása előtt.

Sir Winton maga is zsidó szülők gyermeke, bár a vallást soha sem gyako-

rolta. Visszatért Angliába, onnan szervezte az „exodust”, és a gyermekek Angliai letelepedését. A nehézkes bürokrácia miatt többször okiratokat kellett hamisítania, különben a gyerekek nem hagyhatták volna el Prágát. A rémült gyerekek szám-, és névtáblákkal a nyakuk körül érkeztek meg a Liverpool

Angliában a Maidenhead vonatlomán a róla mintázott szobor

utcai vonatlomásra. Sir Winton és édesanyja várta őket az állomáson. Pár gyermeknek voltak Angliában rokonai, ők oda költöztek, míg a többieknek Sir Winton talált befogadó családokat.

Nyolc gyerekekkel teli vonat jutott el Angliába. A 9. nem érkezett meg, pedig azon lett volna a legtöbb gyermek, 250. Ám aznap szállta meg Németország Lengyelországot, és lezárták Csehszlovákia határait. Valószínűleg azok a gyerekek koncentrációs táborba kerültek...

A kimenekített gyerekek nagy része többé nem találkozhatott szüleivel, azonban Sir Winton tetteinek köszönhetően a legnagyobb ajándékot kapták: az életet és a szabadságot.

Angliában és a Cseh Köztársaságban is több helyen állítottak neki szobrot. 2003-ban Erzsébet királynő lovaggá ütötte. Tavalý megkapta a Cseh Köztársaság legmagasabb érdemrendjét, de Nobel-békedíjra is jelölték. S most hétfőn a „London szabadságáért” kitüntetését vehette át.

Sir Winton soha nem kérkedett tetteivel. Mindig azt mondta, bármilyen jó érzésű ember ezt tette volna. Nem akarja, hogy hősként állítsák be. A cseh elnök, Miloš Zeman is így illette: „Az Ön élete az emberség, önfeláldozás, bátorság, és szerénység legjobb példája.”

Sir Winton lánya írta meg apja önéletrajzát. Elmondása szerint apja egy dolgot kért: Ne a hősségről szóljon, ne a történelmet firtassa, hanem arra inspirálja az embereket, tegyenek jót másokkal. Vegyék észre, ők is meg tudják változtatni a világot. Apja jelmondata: ha valami nem lehetetlen, akkor valahogyan biztos meg lehet csinálni.

(forrás: www.erdekesseg.hu)

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtábla alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Illés Sándor március 2.	Landler László március 6.	Reich Ferencné március 13.	Silberer Józsefné március 20.
Zoldán Sándor március 3.	Ács Adalberg Tibor március 8.	Grünwald Józsefné március 16.	Tímár Jenő március 20.
Rubin Simon március 4.	Berkovits Judit március 8.	Dr.Kéri Lajosné március 16.	Raskó Magda március 21.
Spira Jenő március 4.	Dancz Béla március 9.	Gáti Ödön március 17.	Baráth Ferencné március 25.
Reich Ferenc március 5.	Tímárné Darvas Éva március 10.	Halmi Sándor március 17.	Markovits Márkusz március 27.
Schaffer D. Dezső március 5.	Kövesi Lászlóné március 11.	Fenyvesi Miksáné március 18.	Weisz Jenőné március 27.

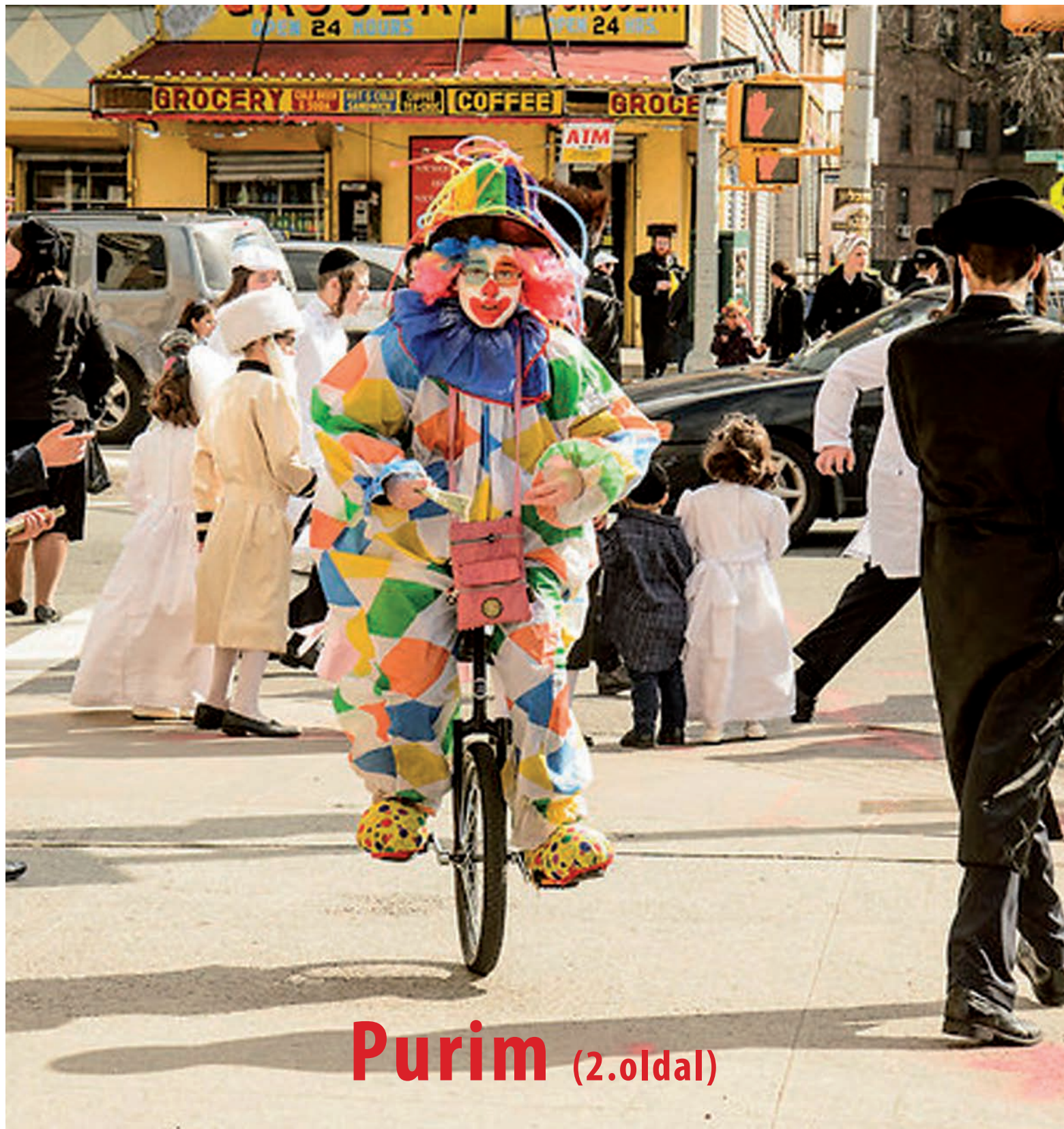
PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DO HANY-ZSINAGOGA.HU

Körzeti választás (6-7. oldal)

Emlékezzünk drága halottainkra (10-11. oldal)

Purim (2. oldal)

Dr. Frölich Róbert rovata

Ádár az utolsó zsinagógai hónap, több örömnappal, ezért hónap elején egy táblát szokás kiakasztani a zsidó otthonok falára, amelyen héberül ez áll: misenichnász ádár, marbim beszimchá: „Mihelyt beköszönt ádár, meg kell sokasítani az örömet”. Az ádár-táblára két halat is szoktak rajzolni, mert az állatövi jegyek között (a horoszkópban) ádár a halak jegyében áll, s azért kettőt, mert a zsinagógai szökőévben két ádárt is tartunk. A zodiákus jeleket megtaláljuk a híres ókori Bét Alfa-i zsinagóga mozaikpadlóján is. Továbbá, zájin ádár alkalmával halvacsorát szoktak tartani.

Hogy miért oly fontos nap Zájin Ádár? Nos, ez Mózes születésének és halálának évfordulója. Ráadásul a Tórában maga vall erről, mikor közvetlen halála előtt ezt mondja: „százhusz éves vagyok ma.” A legenda szerint Hámán (bővebben purimnál), azért ádárra sorsolta ki a zsidók elpusztítására szánt napot, mert tudta, ebben a hónapban halt

Zájin Ádár és Purim között

A napokban – remélhetőleg a valóságban is – „búcsúznak” a téltől, méghozzá rögtön két örömnappal. A legnagyobb, a purim előtt egy héttel tartottuk – lapzártánk idején –, Zájin Ádárt, azaz ádár hónap hetedikét, amely ugyan kisebb ünnep, mégis kiemelkedő nap a zsidók számára...

meg Mózes. Arra viszont nem emlékezett, hogy ekkor is született, így ez nem gyásznappal, hanem örömnappal. Nem mellékesen egy másik kiváló rabbi, Jichák Eizik Taub, a kállói cádik is Ádár hó 7-én távozott közülünk. A perzsa uralom alatt élő zsidók – kb. ie. 450 – megmenekülésére emlékezünk purimkor, azaz a sorsvetés idején. Ugyanis Hámán, a helyi „miniszter” sorsvetéssel választotta ki azt a napot, amelyen végleg leszámol a zsidókkal és kiirtja őket. Magát a történetet Eszter könyvében (Megilat Esztér) olvashatjuk, s megtudhatjuk, miként mentette meg a király zsidó felesége népét és nagybátyját, Mordecháj, aki aztán Hámán helyébe lépve lett Achasvéros király

Eszter könyve (az Énekek éneke mellett) az a szentírási szöveg, amelyben nem szerepel I.ten neve. Bölcsseink szerint azért, mert Eszter királyné idejében I.ten nem nyilvánosan művelt csodákat, mint pézshakor vagy hanukkakor, hanem titokban. A hagyományoknak megfelelően, az ünnep tiszteletére a Dohány utcai körzetben is lesz **Megilla olvasás, méghozzá március 4-én (szerdán) 17 órakor a Hősök Templomában, illetve másnap reg-**

gel fél nyolckor a Talmud Tórában. Kérjük a szülőket, minél többet hozzák el gyermekeiket, unokáikat. S ahogy azt ilyenkor illik – legalább a csemeték – öltözzenek jelmezbe, mindenki szerelkezzen fel különféle zajkeltő eszközzel, – sípbal, dobbal, nádi hegedűvel, – hogy Hámán nevének elhangzásakor minél nagyobb ricsajt csapjunk. Az ünnep elmaradhatatlan édessége: hámán-füle (hámán-táska), de sok helyen a flódni is.

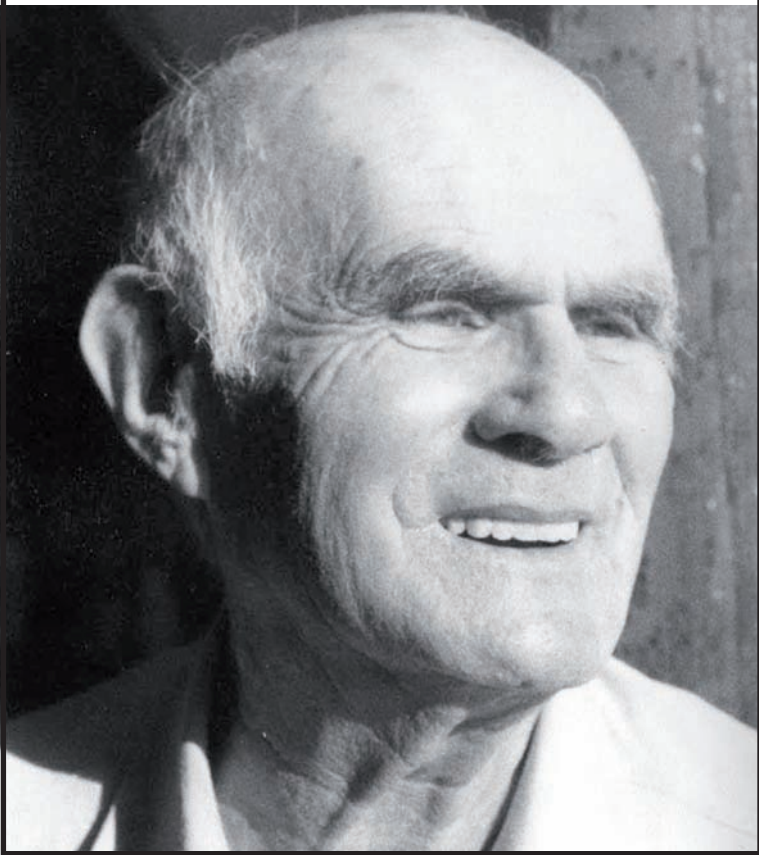
I M A R E N D					
Hétköznap: 7. ³⁰ -kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 17. ⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában.					
Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!					
Péntek esti ima: 17. ⁰⁰ -kor a Hősök Templomban.					
Szombat reggeli ima a Hősök Templomban: Sachrisz: 9. ³⁰					
Tóraolvasás: 10. ⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10. ⁴⁵					
Vasárnap reggeli ima: 8. ⁰⁰ -kor, esti ima: 17. ⁰⁰ -kor, mindkettő a Talmud Tórában.					
A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.					
Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:					
február 28.	17. ¹⁰	március 14.	17. ³⁰	március 28.	17. ⁵⁰
március 7.	17. ²⁰	március 21.	17. ⁴⁰		
www.dohany-zsinagoga.hu					

s z e m e m b ő l v í z f o l y i k a l á . . . ”

(Jeremiás siralmai 1/16)

Felavattuk Imre bácsi sírkövét

Már egy esztendeje, hogy Fekete Imre eltávozott. A körzet Jicchok ben Avigdor jahrzeitjén, halálozási évfordulóján egy emberként jelent meg sírja mellett, hogy felavassa emlékoszlopát. A kő, mint az alatta örök álomba szunnyadó, méltóságteljes és szerény. Hirdeti, hogy egykor miénk volt Fekete Imre, a hitves, az édesapa, a nagyapa, a barát és társ, kinek ajkáról avatottan szálltak a fohász hangjai I.ten felé.

fotók: Villányi András

Február 14-én, szombaton volt Hevesi Simon, a Dohány-templom legendás főrabbijának jahrzeitje. Pénteken a reggeli ima után a körzet tagjai a rabbi sírja mellett mondtak Kaddist.

Néhány kegyeleti szokás

Mint minden olyan helyen, ahol a zsidó rituálé szerint zajlanak az események, a temetőben is érvényesek a vallási előírások. Férfiak fedetlen fővel nem léphetnek a temetőbe, s bármilyen meleg van, nem illik pólóban, vagy rövidnadrágban részt venni a búcsúztatón. A hölgyek is hasonlóképpen kell öltözzenek, mint a férfiak: a miniszoknya vagy a mélyen dekoltált blúz, vagy ruha kerülendő. A gyászimák és a cheszpéd (búcsúztató) után a koporsó utolsó útjára indul. A régi időkben vállon vitték a férfiak, ma már ez csak az orthodoxiánál szokás, illetve a neológ temetőben csupán a kiemelkedő tudós, vagy köztisztviselő álló ember koporsóját viszik kézben. Micve, vallási jócselekedet földet dobni a sírba, hiszen „porból lettél, s porrá leszel”, s a föld e porladást segíti elő. Az elhunyt gyermeke(i), és a nők azonban nem dobhatnak földet a koporsóra. A gyászoló, a temetés végén mond először Káddist. Van egy speciális Káddis, melyet kizárólag ezen alkalomkor mondanak. Mikor a gyászoló (férfi) eljön a sírtól, szokás, hogy a férfiak két oldalt sorfalat állnak, s mikor a gyászoló elhalad előttük így szólnak: “háMókajm jónáchém ajszchó böszajch söor ávélé Cijajn vIrusolójim”, I.ten vigasztaljon meg Cion és Jeruzsálem összes gyászolójával egyetemben. E sorfal kifejezi és mutatja, hogy a közösség nem hagyja magára a gyászolót. A zsidó tradíció nem ismeri a halotti tor fogalmát! Zsidó temetésre, vagy sírra (bár az utóbbi időben sajnálatosan elterjedt ez a nem zsidó eredetű szokás) nem viszünk virágot, vagy koszorút. A tradíció, hogy követ helyezünk el a síron. A virág elhervad, elfújja szél, a kavics viszont ott marad, és jelzi az arra járóknak, hogy a hant alatt nyugvó emléke nem merült a feledés homályába, van, ki szeretettel gondol rá. A mi közösségeinkben az a szokás, hogy síremléket csak a jahrzeit napján, vagy az után állítanak. Addig ugyanis a gyászoló Káddist mond minden reggel és este, ezzel tartva elevenen az elhunyt emlékét. A Jahrzeit után azonban megszűnik ez a kötelezettség, évente csupán négy alkalommal köteles a Mázkiron, a közösségi megemlékezésen részt venni. Mikor felállítják a síremléket, az - mintegy utolsó ajándékképpen, melyet az elhunyt kap - folyamatosan ébren tartja az emléket. Szokás, hogy Jahrzeitkor a gyászoló tikkunt ad, azaz süteménnyel és itallal vendégeli meg a reggeli I.tentisztelet résztvevőit. Ilyenkor a bróchó, az áldás után azt mondják: “löiluj nismász x.y.”, azaz x.y. lelkének emelkedésére. Hitünk szerint ugyanis, valahányszor az elhunyt emlékére Káddist mondanak, illetve valamilyen micvet tesznek, az elhunyt lelke mindig egy-egy fokkal emelkedik, míg eljut közvetlenül az i.teni trónszék mellé. Hasonló okból szokás Kiddust adni, vagy snóderozni (adományt felajánlani) az elhunyt emlékére.

„E z e k é r t s í r o k é n ; s z e m e m b ő l ,

Rendkívül szomorú hónapon vagyunk túl. Az elmúlt hetekben több jelentős veszteség is érte a honi zsidóságot, miként a Dohány körzetet is. Február 5-én hagyott itt minket Dr. Schweitzer József főrabbi, a szinte mindenki által kedvelt és tisztelt Professzor Úr. Talán nem véletlen az egybeesés, e napon hunyt el egykori gimnáziumi osztálytársa, a Dohány utcai zsinagógát nyolc(!) évtizedig, előbb kóristaként, majd karvezetőként szolgáló Somló Andor (Bandi bácsi). Míg múlt szombaton Dr. Domán István főrabbi haláláról kaptunk hírt. **Főrabbinink, dr. Frölich Róbert** rájuk emlékezik – az elmúlt napokban már oly sok helyen látott életrajzi elemek nélkül.

De emlékezett a Dohány körzet is, egy éve tért meg az Ő.valóhoz Fekete Imre, Imre bácsi – körzetünk tagjainak részvételével avatták fel emlékoszlopát február első napján. Majd két héttel később (14-én) a kile Hevesi Simon Jahrzeitje alkalmából mondott Kaddist egykori főrabbinink sírja mellett. E fájdalmas veszteségek okán egy rövid összefoglalót olvashatnak a zsidó temetésekről, a búcsúval kapcsolatos szokásokról.

Búcsú a Professzortól

A magyarországi zsidóság nagy alakjától vettünk búcsút. 93 esztendősen korábban elhunyt Dr. Schweitzer József. Eddig, ha bármilyen halachikus kérdés felmerült, axióma volt: „megkérdezzük Schweitzert”. Most már nincs kit kérdezni. S nem pusztán a tudás szállt vele sírba. Magával vitte a zsidó aranykor emlékeit. Még hallotta Hevesi Simont, Fischer Gyulát, neki nem legenda volt Adler Illés. Olyan történesek szemtanúja volt, amelyekre már csak Ő emlékezett. S ha jó kedve volt, anekdotázgatott. Ajkáról meglevenedett a múlt, olyan szépen, őrző szeretettel mesélt, ahogy kevesek képesek. S ahogy beszélt... Ha véletlenül valaki felvette volna, amit mondott, minden korrekció nélkül nyomtathatta volna. Elegáns, választékos, de nem patetikus, finom, de nem modoroskodó volt minden mondata. Nehéz lesz nyomdokaiba lépni...

fotók: Villányi András

Elment Somló Andor, a templom karnagya

Alacsony, energikus ember volt, nyolc évtizedet töltött kóristaként, majd pedig karnagyként a templomban. Átélt rosszat és jót, itt volt, mikor fénykorát élte a kórus, kántorgénuszokat kísért és vezényelt. Mindene volt a templom, nem volt olyan betegség, mely távol tarthatta imádott templomától. Nyolc évtized alatt csak néhány sábeszt hagyott ki. Büszke volt a kórusra akkor is, mikor elmúltak az arany évek, mikor hullámvölgybe került a vegyeskar. Mikor majd felhangzanak a tradicionális dallamok, legyen az sábesz vagy jantev, Somló Andor mindig ott lesz a zenében, a templom hagyományjaiban!

Domán István is távozott...

Fájó csapás, mintegy két héttel barátja, kollégája távozása után elhunyt Dr. Domán István. Mindig fiatalos lendülettel élt, korát senki sem mondhatta meg. Túl a kilencvenen is fitt volt, szellemes, erős. Talán ezért is ért váratlanul betegségének, majd távozásának híre. Talmud. Titkokat ígérő, misztikus szó. Domán István előtt feltárultak a titkok, a misztikum átadta helyét a megértésnek, a mély ismeretek elsajátításának. Nem csupán tanulta, tanította. Iskoláinak rejtélyeit könyvben örököltette meg. Mesélt, boldogan és szeretettel, elkötelezettséggel és hittel. Valahányszor könyveit kézbe vesszük, egykori diákjai szívében új életre kell a csillogó szempár, csak ránk mosolyog a huncut, mindig ajkain játszó mosoly.

Ismét együtt a körzet

Február 4-én a Wesselényi utcai Talmud Tóra, majd múlt vasárnap (22.) két emelettel feljebb, a Goldmark-terem telt meg egy-egy újabb programnak köszönhetően.

Előbb Tu BiSvát ünnepére gyűltünk össze, még hozzá annyian, hogy bizony akár egy újabb színházi előadásnál, rengeteg pótszéket is fel kellett állítani. A szokott, ízlésesen előkészített gyümölcstálak mellett finom szendvicsek várták a megjelenteket. S persze főrabbinink ezúttal is mondott néhány új dolgot az ünnep kapcsán.

Alig egy hete Spánn Gábor hangos CD-je, a „Kacag a zsidó” elevenedett meg a Goldmark színpadán. S valóban rengeteget kacagtunk, neveltünk, olykor röhögtünk. A vidám percek után mást, többet is kaptunk: fellépett és a publikumot rendre tapsra, néha közös éneklésre „kényszerítette” a Sabbathshong. A lapzártánk idején tartott Zájin Ádár (hal)vacsorán is majd százan vettek részt.

M e g h í v ó

Szeretettel meghívjuk Önt és családját
április 3-án (pénteken) a **Goldmark-terembe**,
a **Dohány utcai körzet szokásos Széder-estjére**,
az esti imát követően (kb. **18:45**).
A részvételi díj **4500.- forint**.
Jelentkezni március 9-től lehet (március 27-ig)
Fülöp Ildikónál az irodában
(VII. Síp u. 12. I. emelet),
vagy az ismert telefonszámon: **(06 1) 413-1515**

Angela Merkel a Dohányban

Február 2-án rövid magyarországi tartózkodása során a Dohány utcai zsinagógába is ellátogatott Angela Merkel. Németország kancellárja a Mazsihisz elnöke, Heisler András, főrabbinink, dr. Frölich Róbert, illetve elnökünk, Nádel Tamás kíséretében ismerkedett meg zsinagógánkkal. Ezt követően két idős holokauszt túlélő hölggyel is kezét fogott, majd követ helyezett el az Emanuel-emlékfánál, amely a holokauszt magyar zsidó áldozatainak neveit tartalmazza. Végül a zsinagóga mögötti díszteremben a magyarországi zsidó szervezetek vezetőivel tanácskozott jó hangulatban, a tervezettnél hosszabban a kancellárasszony.

fotók: Villányi András

ELINDULT A VISSZASZÁMLÁLÁS!

2015. JÚLIUS 27. ÉS AUGUSZTUS 5. KÖZÖTT
RENDEZIK MEG A XIV. MACCABI EURÓPA
JÁTEKOKAT BERLINBEN.

MEGOSZTJUK A JÁTEKOKKAL KAPCSOLATOS PONTOS INFORMÁCIÓKAT ÉS A JELENTKEZÉST MEGNYITJUK.
A TÁJÉKOZTATÓRA AZ ALÁBBI IDŐPONTBAN ÉS HELYSZÍNESEN KERÜL SOR, AMELYRE SZERETETTEL VÁRUNK MINDEN KEDVES ÉRDEKLŐDŐT.

IDŐPONT: MÁRCIUS 1. 17:00
HELYSZÍN: IZRAELI KULTURÁLIS INTÉZET
BUDAPEST VI. KER. PAULAY EDE UTCA 1.
Információ:
emg2015@maccabi.hu
www.maccabi.hu

Egyeztettek a visegrádi négyek zsidó vezetői

A zsidó temetők, a turizmus, a kultúra, az oktatás és az örökségvédelem területén kialakítandó együttműködés lehetőségeiről beszéltek Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország zsidó közösségeinek vezetői Budapesten.

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Szövetsége részéről Richard Duda vezetőségi tag és Marin Kornfeld titkár, a Cseh Zsidó Hitközségek Szövetsége részéről Petr Papousek elnök és Květa Svobodová projektvezető, a Lengyel Zsidó Hitközségek Szövetsége részéről Lesław Pliszewski elnök, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége részéről Heisler András elnök és Kunos Péter ügyvezető igazgató vettek részt a találkozón, melyet a Mazsihisz elnöke kezdeményezett. Az első lépéseket követő – már érde mi – folytatásáról bővebben is hírt adunk majd a Pesti Sólet hasábjain.

Javasoljanak menüsort Pészachra!

Ezúton kérem, kérjük, a Pesti Sólet hölgy olvasóinak segítségét – per sze az urak javaslatait is örömmel fogadjuk...
Bő egy hónap múlva ünnepeljük Pészachot, amikor ugye kenyér helyett macesz kerül az asztalra, s sok más, amúgy megszokott ételt is mellőznünk kell. Valljuk be őszintén, egy idő után unalmassá válik mindig ugyanazt enni, vagy csak néhány ételt váltogatni. Éppen ezért, a kö vetkező, a márciusi számban szeretné(n)k egy – lehetőleg bővített – menüsort közreadni, amely változatosabbá teheti étrendünket. S ki tudja, talán mindenki talál egy számára új, ámde érdekes ötleteit. Kérem, minél többen küldjenek menüsort (1. nap: reggeli/ebéd/vacsora, 2. nap ...) a pestisolet@dohany-zsinagoga.hu email címre. Segítségüket előre is köszönöm!

MEGHÍVÓ

A Dohány utcai Zsinagóga körzete szeretettel meghívja Önt és kedves családját PURIMI ünnepségére, amely 2015. március 8-án 14:00-kor kezdődik a Goldmark teremben.

Az ünnepről dr. Frölich Róbert főrabbi beszél.
Fellépők:

Oszvald Marika, Jászai Mari-díjas magyar színésznő, operetténekes, Faragó András, színész (az év operett színésze nívódíjasa - 2009)
Koltai Róbert, Jászai Mari-díjas színművész, filmrendező

A buli kelléke az elmaradhatatlan kindli és jókedv.

Nádel Tamás
elnök

Dr. Frölich Róbert
főrabbi

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján

Zöldségleves 10 főre

Hozzávalók: 2 fej káposzta, 4 liter csontleves, 6 szál sárgarépa, 2-2 db karalábé, zellergumó, 5 db paradicsom.

Elkészítés: A zöldségeket apróra vágjuk, a káposztát a húslevesben félig puhára főzzük, majd hozzáadjuk a többi zöldséget. A darabokra vágott paradicsomot az utolsó percekben adjuk a levesbe.

Töltött csirke burgonyapürével 10 főre

Hozzávalók: 10 db csirkecomb, 5 vízben áztatott zsemle, 3 tojás, 1 ek. libazsír, 20 dkg gomba, 1 csokor petrezselyem, só, bors.

Elkészítés: A feldarabolt gombát az apróra vágott petrezselyemmel zsíron megpároljuk, hozzáadjuk a kifacsart zsemlet, a tojást, sózzuk, borsozzuk, majd a masszát a csirke bőre alá töltjük. Készíthetjük úgy is, hogy a tölteléket kizsírított őzgerinc formában külön sütjük, s köretként adjuk a csirkéhez. A gomba helyett összetört csirkemájat is rakhatunk a töltelékbe. A burgonyapüréhez: 10 db közepes burgonya, 1 kanál zsír, só. A burgonyát meghámozzuk, kockára vágjuk, sós vízben megfőzzük. Burgonyanyomón áttörjük, kevés főzővízzel hígítjuk, majd zsírral jól elkeverjük.

Kindli 10 főre

Hozzávalók: 50 dkg liszt, 25 dkg margarin, 15 dkg cukor, 1dkg élesztő, 1 tojás, 1-2 kanál rum, a kenéshez 1 tojás.

Elkészítés: Összegyúrjuk a hozzávalókat, hűtőben egy-két órát pihentetjük. Kinyújtjuk, majd nagyobb pogácsaszaggatóval kivágjuk. Megtöltjük dió, illetve máktöltelékkel, a kis tekercsekre ujjunkkal mélyedéseket nyomunk, hogy pályás baba jellege legyen. Vigyázzunk, hogy a hajtás alulra kerüljön. Megkenjük tojással, s ha szépet akarunk, egy órára a hűtőbe rakjuk, hogy a tojás rászáradjon, majd újra lekenjük. Mérsékelt tűzön sütjük.

Diótöltelék: 20 dkg dió, 0,8 dl víz, 15 dkg cukor, 1 citrom és 1 narancs reszelt héja, 1 teáskanál őrölt fahéj, 1-2 kanál baracklekvár, ízlés szerint mazsola.
A vízből és cukorból a reszelt héjjal szirupot főzünk, forrón ráöntjük a darált dióra, majd belekeverjük a többi hozzávalót és kihűtjük.
Máktöltelék: Ugyanúgy készül, mint a dió, csak még egy kanál vaníliás cukor is megy bele, plusz egy csipet őrölt szegfűszeg.

Jó étvágyat kívánunk!

Zsinagógák a nagyvilágból – Kazinczy utca

Képeslapok – képes történelem (XXXVII. rész)

Immár három éve, egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal stb. foglalkozó lapokat tartalmazza.

Budapest belvárosának szívében, a zsidó negyedben található a Kazinczy utcai ortodox nagyzsina góga, és a zsinagógát körülvevő hitközségi épületkomplexum sok sok érdekességgel. Mivel ez az irányzat mai napig egyedülálló úgy hazai, mint nemzetközi szinten is, mondhatnánk azt is, a budapesti Autonóm Ortodox Hitközség egy igazi hungarikum!

Megjegyezném, a manapság sokak által kedves ún. lubavicsi irányzat hazai szempontból teljesen idegen, és valós köze a magyar ortodoxiához nincs, és soha nem is volt! Inkább képvisel egy amerikai-izraeli vallási marketinggel felépített, nemzetközileg is jól szervezett, zárt csoportot, mely sokszor agresszív módon, más, már meglévő zsidó közösségek rovására próbál terjesz

telő zsinagóga, és a mellette működő közösségi intézményrendszer. Ne feledjük, hogy ebben az időszakban a környék kimondottan hangos volt a pezsgő-nyüzsgő zsidó élettől. Szinte csak egy követ kellett elhajítani ahhoz, hogy egy zsinagógába, imaházba, stibülbe botoljon a hívó! 1909. június végén írták ki a pályázatot, melynek az volt a célja, hogy létrejöjjön egy modern zsinagóga, egy óvoda (!), iskola, mészárszék, és egy közkonyha. A helyszín érdekessége, hogy 1928-tól 1940-ig külön mikve is működött itt. Ugyancsak az épületben található az a kút, amelyet a zsidó újévkor körzetünk is igénybe szokott venni taslech szórás céljára. Bár a pályázat eredményeként más céget preferált a bizottság nagy része, végül a Löffler építésmérnök testvérpár, Béla és Sándor kapták meg a megbízást.

Egyesek a Dohány utcai zsinagóga ellentetjeként is tekintenek a szecsessziós stílust követő ortodox épületegyüttesen. A komplex közösségi épületegyüttes első tagja 1911-ben készült el. Ez az iskola és hitközségi irodaház volt. Egy évvel később pedig már az át is adták. A zsinagóga építését ugyan 1912 tavaszán megkezdték, de rossz pénzügyi kalkulációk miatt egy évvel később módosultak a tervek, a főhomlokzatot az eredetileg színesebb, díszesebb helyett jóval igénytelenebbre cserélték. Az épület átadási ünnepségét 1913. szeptember 29-én tartották.

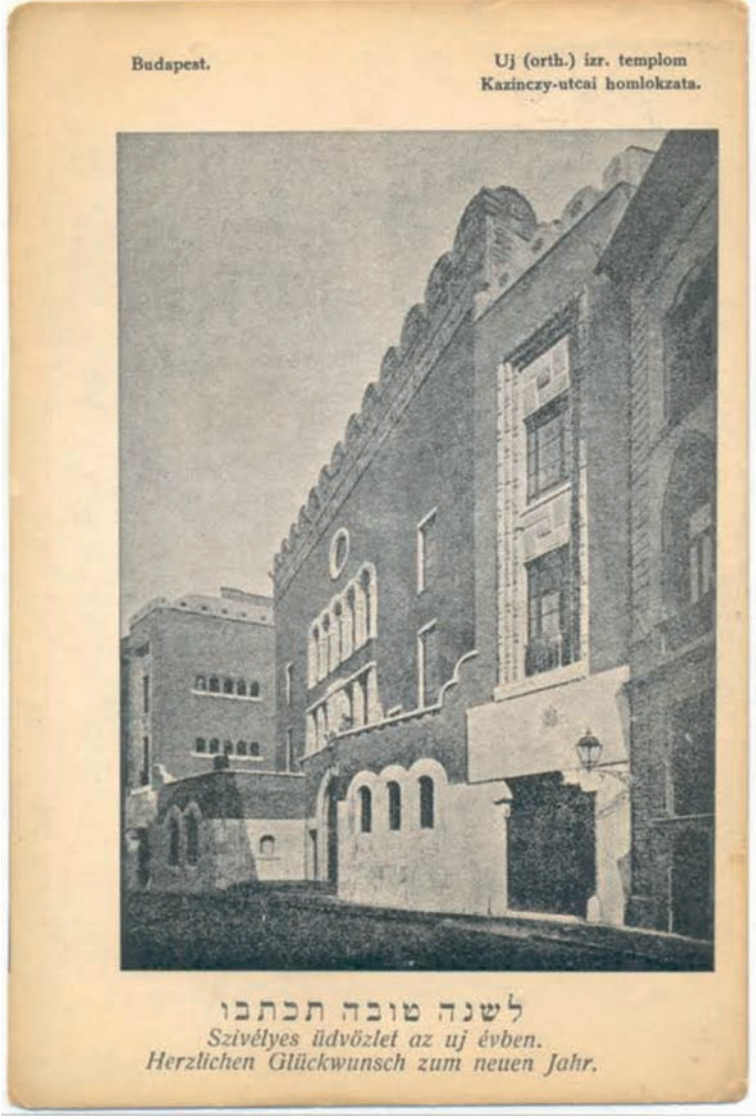
A zsinagóga a magyar szecsesszió korai, és a késő bécsi szecsesszió formáit ötvözi. A kor legmodernebb építészeti ötletei fantasztikus harmóniában állnak egymással, de a telek szűkössége nem hagyja érvényesülni a részletgazdagság egyediségét. A sok tagolt rész egymáson „agyonnyomják egymást”. A zsinagóga belső tere igen jól szimbolizálja, hogy az átadást követő évtizedekben milyen komoly látogatottsága lehetett, hiszen kétemeletes női karzat övezi a földszinti több száz férőhelyes teret. Az ólomüveg ablakokat Róth Miksa és

Rákos Manó készítették. A hazai szecsesszióra jellemző tulipános és rózsza motívumok láthatók a padokon. Gyönyörű és egyedi a belső tér színvilága, kialakítása, a csillárok, kandeláberek együttes összhangja, melyeket Kulcsár Sándor készített. A templom udvarán található a kovácsoltvas alapanyagból készített hüpe. A több részre tagolt belső udvaron végighaladva juthatott el az ember a templomból az óvodába, iskolába, majd a hüpéhez, amely képezheti akár egy folyamatosság szimbólumát is a zsidó lét szempontjából.

A vészkorszak idején az épület a gettó része volt, és sajnos jelentős károkat szenvedett. Több értékes épületrész, bútort pusztult el ezekben a hónapokban.

A háborút követő években újították fel a sérült részeket, de például a mikve újbóli megnyitása a közönség számra 2004-ig váratott magára. Napjainkban a mészárszék, egy kis kóser bolt, a központi iroda épülete a hozzá tartozó lakásokkal, a hüpe, a tanszobák, a központi épületben található imaterem, a nagy zsinagóga és a modern imaház, továbbá a híres Hanna Kóser Étterem folyamatosan működik. A kéver-óvesz idején, vagy a nyári hónapokban hazánkba látogató külföldi ortodox zsidók kedvelt helyszíne ez a kis sziget az egykori gettó területén belül. Zárásként szabadon megjegyeznem, hogy maga a budapesti ortodoxia története egy külön kötetet is megérdemelne, benne számos híres egykor élt rabbi, hitközségi vezetővel vagy hétköznapi csodákkal. Számomra nagyon kedves emlék mind a mai napig, kora gyermekkoromból a Kővári házaspár (Zcl.) által alapított kóser húsbolt; az egykori elnök, Fixler Hermann (Zcl.) jellegzetes figurája; vagy a most nyáron tragikus hirtelenséggel eltávozott Herczog László (Zcl.) nagy fekete kalapos, mindig elegáns alakja, aki hosszú évekig vezette a hitközséget, míg kedves felesége, Judit a Hanna Éttermet. Következő alkalommal Győrbe utazunk.

Izsák Gábor

Amikor a XIX. század végén több részre szakadt a zsidó közösség – milyen érdekes ez a sorsisméltés a napjainkra kivetítve is! - (ortodoxokra, neológokra, és a középutas status quo ante (legyen, amint eddig volt) irányzatokra. Ez utóbbi irányzatra jellemző, hogy átmenetet jelentett az ultraortodox, és az akkori liberális irányzatok között.

kedni, az aktuál-politikai elit segítségével befolyásolni. De térjünk vissza a Kazinczy utcai zsinagóga történetéhez. A létrehozatal ötlete 1909-ből származik, amikor a Pesti Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség tulajdonát képező Kazinczy utcai telket jelölték ki arra a célra, hogy ott épüljön fel a kor irányzatának, és szellemének megfe

Dési János

Csakhogy a „Kő kövön” nézői tudják, ez az életforma azért szűnt meg, ezeket a szokásokat azért nem gyakorolják már, ezeket a tárgyakat azért nem használják, mert tulajdonosaikat, a vidéki magyar zsidóságot kegyetlenül és kíméletlenül meggyilkolták. A változás nem szerves fejlődés eredményeként alakult ki, – hiszen e rítusok szerint ma is sokan, de sokan élnek szerte a világban – hanem egy népirtás következményeként.

fotó: Villányi András

A szokásokat, tárgyakat bemutató tablók, eszközök fotók sorából egy a saját közösségével szimbiózisban élő embercsoport képe bontakozik ki. Röviden, érthetően magyarázza el a kiállítás a ma már nyilván sokaknak idegenül ható szokásokat, mutatja be a mindennapi életet. Valószínűleg azért is sikerült az átlagosnál jobban ez a kiállítás, mert a legjobb szakértők működtek közre kialakításában, mint például Toronyi Zsuzsanna, Komoróczy Szonja Ráhel, vagy Gyekiczki András, aki a néhány éve Pápán megrendezett „Elfelejtett szomszédaink” című, nagysikerű tárlatot szervezte. Érdeemes lenne a kiállítás nézőit meginterjúvolni – miként látják mindezt azok, akiknek családjában még így, vagy úgy élnek a zsidó hagyományok. Ismerik az ünnepeket,

tudják mi a szabbat és mi a mezüze. És mit azoknak, akik ugyanazon az utcákon járnak ma is, mint akikkel itt megismerkedhetnek, mégis olyan távol van már tőlük, mint mondjuk Kelet-India. A kiállítás a zsidó hétköznapokat és ünnepeket, a különböző foglalkozási és társadalmi csoportokat mutatja be. Ezek kapcsán egy-egy témával ismertet meg minket alaposabban. A rendezők hangsúlyozzák, mindez csak töredék, hiszen ma

zsebecskébe egy ígérvényt csúsztatnak be, amit akkor vettek ki, ha a felajánlott pénz megérkezett. A következő teremben a zsidó élet látványos külsőségeivel foglalkoznak. Vajon miért fedik be a fejüket a zsidók? És mivel? Kik hordták a strájlmit és kik a kis kapedlit? A tárlókban ott a hagyományos fejfedők sora, de egy olyan horgolt, színes kapedli is, amelyet néhány évvel ezelőtt felejtett valaki hajcsatostól a múzeumban.

sokaknak azt is el kell magyarázni, mitől lesz kóser valami, és mit jelent a tréfli. Biztos sokan csodálkoznak itt arra rá, milyen szigorú szabályok vonatkoznak a tisztálkodásra is a zsidó életben. S a gyász, a kaddis szerepéről is alaposan tájékozódhatunk. A legérdekesebb az utolsó terem. Sarkában egy polgári hálószoba kellékeivel, a falakon azok a kérdések, amelyeket mai tizenévesek – zsidók és nem zsidók – tettek fel a kiállítás megtekintése után. „Mi tart minket össze?” „Hogyan lehet megmenekülni?”, „Hol vagy otthon?” „Mit jelent számodra a veszteség?”, „Hová tartozol?” – és így tovább. A válaszokat részben megkapjuk az oldalt tévémonitorokon pergő filmekből, amit szintén a tanulók készítettek, részben mi magunk is keressük rá a választ. Szokatlan és megható, ahogy a kiállítás készítői vallanak egy-egy tárgyról. Olyanokról, amelyek a kiállításon is felbukkannak. Így Szarvas Zsuzsa kurátor nagymamájának rézből készült gyertyatartói – melyeket ’45- után már nem használtak. Miután a múzeum gyűjteménye ilyen darabot nem tartalmazott, hát a kurátor adta oda a családi darabot. Sedmayr Krisztina kurátor nemcsak nagymamája imakönyvét hozta el, hanem a nagyszülei történetét is megosztja a látogatókkal. Gebauer Hanga kurátor egy lakáscserekor nemcsak új otthonhoz, hanem azzal együtt néhány mezüzéhez is jutott, amelyet megtartott, amíg ott lakott, aztán ezek a tárgyak is a Néprajzi Múzeumba kerültek, ahol addig mezüze sem volt a gyűjteményben. A kiállítás termeiből kivezető folyosón két nagyméretű fekete-fehér fotó. Szomorú menet, a szentgáli zsidók szekerekre rakott értékeikkel elhagyják addigi lakóhelyüket. Mint egy régi kép, talán valahonnan Oroszországból, a pogrom elől menekülő emberekkel. Csakhogy, ez itt történt Magyarországon a nem is olyan távoli múltban, ahol már menekülni sem volt esély. A gettóból két hét elteltével Auschwitzba deportáltak mindenkit.

Várkonyi Tibor

Csodálatos két kötet. Nem könnyű olvasmány, de annál varázslatosabb. A kivételes érdeklődés annak szól, hogy a gonosz erőktől elpusztított Radnóti Miklós a XX. század egyik legnagyobb magyar költője volt, felesége, életpályájának megörökítője, Radnóti Miklósné, Gyarmati Fanni a bámulatos hitves, a meseszép asszony, maga is nagy egyéniség, káprázó szellem, nemes stílusban jegyezte le a kivételes életutat. Olvasmányként is a legszebbek egyike.

A Napló több síkú. Bevallottan is szubjektív megközelítésben, hiszen az események részletes följegyzése arra a viszonylag szűk körre szorítkozik, amelyben a költő és környezete élt és megfordult. Aktív társaság, barátián összeforrott csoport, éjszakákat virrasztottak együtt, beszéltek meg mindent, ami a páratlanul széles érdeklődésű alkotókat foglalkoztatta, örökös álmatlanságban. Nem győzték behozni az elmulasztottakat, kialvatlanul vergődtek napokon át. A viszonylag szűk kört az indokolta, hogy a Horthy-kornak ez a szakasza már nagyjából kettéosztotta az alkotó irodalmi világot, egyfelől a rezsimhez dörgölöző, kétségtelenül tehetségben ugyancsak széles rétegre, másfelől zömében arra a zsidó származású csoportra, amelyet az elkülönítés kényszere zárt össze. Jó hangulatú társaság volt mindkettő, de összehétközésük elképzelhetetlen volt. Nem mindig, és nem föltétlenül politikai megfontolásból. A már súlyosan beteg, a halál közelségében vergődő Babits Mihály a Nyugat élén bizonyos arisztokratikus bezártságot képviselt, a klasszikus elszigeteltséget, nem zárkózott el semmi és senki elől, de

folyóiratában kevesebb publikációs alkalmat adott Radnótinak. Fanni naplójegyzeteiben sokat panaszkodik, ahogyan többnyire ő nevezte, Mik méltatlan mellőzése miatt. A Napló másik vonulata a magánélet egyes jelenségeit örökíti meg becsületes őszinteséggel, ami Fifinek egyik legnagyobb, rendkívüli tisztaságát bizonyító ereje volt. Ez a házasság bámulatosan szép harmonikus volt, mindenben kiállta az idők és a kísértések próbáját. Mik pél-

dátlan gyönyörűséggel örökíti meg, a magyar költészet csodálatosan lírai soraiban. A „Nem tudhatomban”, „ott a park, a régi szerelmek lábnyoma/ a csókok íze számban hol méz, hol áfonya”. Az „Erőltetett menetben” pedig „Ó, hogyha hinni tudnám: nemcsak szívemben hordom/ mindazt, mit érdemes még, s van visszatérni otthon;/ ha volna még s mint egykor a régi hús verandán / a béke méhe zöngne, míg hül a szilvalekvár/ s nyárvégi csönd napozna az álmos kerteken,/ a lomb között gyümölcsök ringnának meztelen, /és Fanni várna szökén a rőt sövény előtt,/ s árnyékot írna lassan a lassú délelőtt,-/ de hisz lehet talán még! a hold ma oly kerek!/ Ne menj tovább, barátom, kiáltls rám! s fölkelek”. Ennél gyönyörűbbet keveset örökít meg a szerlemben gazdag magyar költészet, és mégis. Emberek vagyunk, gyöngeségekkel, kísértésekkel, vágyakkal, és Fanni a Naplóban, amúgy is tudatában lévén fizikai gyönyörűségének, hiún ismeri be, Miknek is nyíltan bevallotta, kétszer ingott meg, igaz csak érzelmekben. Egyszer a később méltatlannak bizonyult Schöpflin Gyula eseté-

ben, és egy bizonyos Tibor vonzásában, de bűnös gondolataiért, (de csak gondolatokért), sokáig vezekelt önmagában. A harmadiknak ellenállt, már Mik emlékéit és magát hajszolva, Salamon Andrással üzve el magányát, keményen és elszántan. Ugyanakkor engesztelhetetlen indulat élt benne, figyelve Radnóti és Beck Judit festőművésznő idilljét, aminek a föltevés szerint voltak már érzéki vonzalmai is, a megbocsátás legcsekélyebb hajlamát is szinte örökre száműzte. A második kötetnek csaknem a felét az „igazi nagy dráma” tölti ki. Az első a fölszabadulása, vagyis a gyakorlatban az orosz megszállása, amiben a Napló, mint valójában kizárólag családi használatra szánt följegyzés, őszinte. Nem szépít, a valóságos képet rögzíti. Egyfelől Fanni tiszta szívből üdvözlí a szovjet jelenlétet, mint a borzalmak átélte után, a remény esetleges eljövételét, másfelől leírja a nyers tényeket, a nyílt zabrálast, a nőkkel szemben a vad nemi erőszakot, igyekszik menekülni, a veszélyek elől. Első nagy kiábrándulása, amikor az órák zsákmányolására éhes ruszlik egyike, megerőszakolási szándék közben rálel Fanni karján a Miktől kapott, nem anyagi értékben nagy, szeretetben viszont számára annál drágább születésnap i órára, és fegyveres fenyegetéstől kísértén kirabolja őt. Aztán, mert harminc évén túl is kíváncs aszszony volt, nem tudta leszerelni a vad szexuális támadást, hiába próbálkozik azzal elhárítani, hogy súlyos nemi beteg, nem sikerül, mert az agresszor, állítólagos orvos, áldozatául esik. Lelkiileg azzal enyhíti a fájdalmat, hogy ő „nem volt jelen“, Mik emlékéit nem érte kárhoz, annak ellenére sem, hogy teherbe esik, túlteszi magát az abortuszon is. A vég, a kálvária, a várakozással kezdődik. El-lentmondó hírek érkeznek arról, hogy a Borban nyoma veszett költő végképpen hazatérhet, és Fanni szomjasan lesi az érkező ellentmondó híreket, mikor tér meg a Kedves, mikor rendezhetik be újra romokba hullott otthonukat. A végéhez járó Napló itt a legtragikusabb. A rendszerint a lényegre szorítókozó bejegyzések terjedelme meghosszabbodik, végtelen monológokká növekszik, még képzeletben sincs többé kívül beszélgetni, oldalakká bővülnek a bejegyzések, fogy a remény. Mígnem testet ölt, a bizonyosság, nem is annyira a tömegsírból fölhozott idegeneknek látott ruhadarabok tanúskodnak, hanem a megtalált, az örökkévalóságnak megmentett versek, töredékek. A legnagyobb tragédia, hogy a háború után végre megjelenik az első összesített kötet, „A tajtékos ég”, de Abda áldozatai már nem férnek bele. Majd később, az idők multáival. És a végtelen magány a Pozsonyi úti otthonban, Mik nélkül, még évtizedekig. Százkét éves korig.

K

Ö

R

Z

E

T

I

V

Á

L

A

S

Z

T

Á

S

2

0

1

5

Február 15-én (vasárnap), a Wesselényi utcai Talmud-Tórában választotta meg a Dohány utcai körzet a következő négy évre az előljárókat, illetve a BZSH-, és Mazsihisz küldötteit. A szavazáson 130 (!) hittestvér adta le voksait.

Azóta az előljárók már találkoztak, s döntésük alapján az eddigi alelnök, Nádel Tamás lett a körzet elnöke, míg az alelnökök: Zallel János és Botfalvai Gábor.

Dr. Frölich Róbert

Körzeti előljáró – mint a körzet főabbija

BZSH Közgyűlés tagja

MAZSIHISZ Közgyűlés tagja

Fekete László

Körzeti előljáró – mint a körzet főkántora

Frölich Katalin

Körzeti előljáró – mint a női tagozat vezetője

Lázár Zsigmond

Körzeti előljáró – mint kórus vezetője

Rudas Dániel

Körzeti előljáró – mint a körzet kántora

Ács Tamás

Körzeti előljáró

BZSH közgyűlés tagja

MAZSIHISZ közgyűlés tagja

Botfalvai Gábor

Körzet alelnöke

BZSH közgyűlés tagja

MAZSIHISZ közgyűlés tagja

Endler Tamás

Körzeti előljáró

Hajdu Péter

Körzeti előljáró

BZSH közgyűlés tagja

Heisler András

BZSH közgyűlés tagja

MAZSIHISZ közgyűlés tagja

Dr. Kunos Péter

Körzeti előljáró

BZSH közgyűlés tagja

MAZSIHISZ közgyűlés tagja

Littner György

Körzeti előljáró

Nádel Tamás

Körzet elnöke

BZSH közgyűlés tagja

MAZSIHISZ közgyűlés tagja

Peccol Sándor

Körzeti előljáró

BZSH közgyűlés tagja

Dr. Róna Iván

Körzeti előljáró

BZSH közgyűlés tagja

Dr. Rusz Zoltán

Körzeti előljáró

Dr. Zallel János

Körzet alelnöke

BZSH közgyűlés tagja

MAZSIHISZ közgyűlés tagja

Villányi András

BZSH közgyűlés tagja

MAZSIHISZ közgyűlés tagja